УДК 81′27:81′373.6

Єлизавета БАРАНЬ (Берегово)

ІШТВАН КОВТЮК ЯК ДІАЛЕКТОЛОГ

Анотація. У статті представлено заслуги Іштвана Ковтюка у галузі вивчення українсько-угорських міжмовних контактів. Наголошено на тому, що відданість науці та сумлінне служіння рідній мові – ось основне покликання ученого, неординарного спеціаліста.

Ключові слова: Іштван Ковтюк, українська та угорська діалектологія, українсько-угорські міжмовні контакти.

Як відомо, науковий, культурний та й суспільний поступ загалом базується на особистостях, які уміють генерувати ідеї, надихати на творчі звершення і здатні цілеспрямовано працювати в обраній сфері. З числа тих наших земляків, які досягли значних висот у філологічній науці, вельми помітною постаттю є Іштван Ковтюк, відомий перш за все як науковець-діалектолог, освітянин, перекладач, автор шкільних підручників. Характерною рисою вченого є, насамперед, відданість науці та сумлінне служіння рідній угорській мові – саме в цьому він бачить своє основне покликання. Тож у цьому короткому слові ставимо за мету окреслити і бодай побіжно проаналізувати різносторонню діяльність неординарного спеціаліста, який по праву може пишатися набутим досвідом та професійними досягненнями.

Народився Іштван Ковтюк 11 січня 1934 року (з нагоди 80-річчя колеги та учні привітали його [1; 3]) в селі Ратівці (угорська назва Nagyrát) колишнього комітату Унг (Ужгородського району Закарпатської області), яке в той час входило до складу Чехословаччини, там же здобув початкову освіту. У 1949 році вступив до педагогічного училища в Хусті, згодом продовжив навчання в Мукачеві, а в 1953 році отримав диплом за спеціальністю «учитель початкових класів». Відтак навчався в педагогічному інституті в Ужгороді, обравши угорську філологію. Незабаром цей навчальний заклад було реорганізовано, тож навчання продовжив в Ужгородському державному університеті, де в 1958 році отримав диплом філолога, викладача російської мови та літератури. А далі розпочалася праця в редакції газети «Закарпатська правда», пізніше – в обласному радіо. У 1963 році, коли відкрили відділення угорської філології в Ужгородському держуніверситеті, став викладачем кафедри угорської мови та літератури. Понад 30 років у цьому закладі викладав різні дисципліни: сучасну угорську мову (морфологію та синтаксис), діалектологію, історичну граматику угорської мови, різні спецкурси з угорського мовознавства (цей перелік свідчить про обшир знань доцента Ковтюка з угорської лінгвістики). В УжДУ працював до 1994 року. А з 1997 року і по сьогодні – він завідувач кафедри філології новоствореного вищого навчального закладу – Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II.

За період активної діяльності Іштван Ковтюк надбав чималий набуток: з його наукових досліджень, лінгвістичних праць, статей маємо можливість ґрунтовно пізнавати угорську діалектологію та особливості українсько-угорських міжмовних контактів, а ще освітницька, організаторська та перекладацька робота, вагомий внесок у розвиток української та угорської лексикографії – це перелік лише найосновніших зацікавлень науковця, перекладача, викладача.

Із середини 60-х років минулого століття Іштван Ковтюк почав вивчати рідні йому угорські говірки Ужанщини: досліджував особливості їх фонетики, лексики, морфології, синтаксису та стилістики, у тому числі вплив східнослов'янізмів на їх словниковий склад. Саме це коло проблематики стало темою його дисертаційного дослідження. Захищена в 1974 році робота Іштвана Ковтюка «Українізми в угорській говірці пониззя ріки Уж Закарпатської області Української РСР» (первісна назва «Украинизмы в венгерском говоре низовья реки Уж Закарпатской области Украинской ССР»), виконана під керівництвом професора Петра Лизанця, вийшла друком у 2007 році, пролежавши в рукописі майже 35 років [5]. Ця важлива для вивчення угорської діалектології та українсько-угорських міжмовних контактів праця була видана кафедрою української та русинської філології Ніредьгазької вищої школи, відомої як науковий осередок справжніх поціновувачів історичних та мовних скарбів східних слов'ян Закарпаття. Редактор Андраш Золтан у передмові до видання зазначає: «Захищена в 1974 році дисертація в Ужгородському університеті у свій час і при тогочасних обставинах не мала можливості вийти друком. Її тема, обсяг та якість опрацьованого матеріалу сповна заслуговували на те, щоб цей доробок уже тоді став частиною друкованої фахової літератури у сфері дослідження українсько-угорських міжмовних контактів» [2; 4; 6]. 28 квітня 2008 року відбулася презентація монографії Іштвана Ковтюка на кафедрі української та русинської філології Ніредьгазької вищої школи. Видання представляла кандидат філологічних наук, професор Ілона П. Лакатош, яка наголосила на необхідності публікації

Є. Барань, 2016

монографії Іштвана Ковтюка угорською мовою, щоб наймолодше покоління угорських філологів могло ознайомитися з особливостями мововживання угорськомовних мешканців, які проживають у східній частині історичної Угорщини. А відтак у фахових виданнях появилося кілька рецензій на монографію Іштвана Ковтюка [2; 4; 6].

Отже, до уваги читачів стислий виклад змісту російськомовної дисертації Іштвана Ковтюка.

Робота складається з чотирьох розділів та кількох підрозділів. У вступі описано проблеми міжмовних контактів. Наводяться дані про історію досліджуваних поселень. Українсько-угорські міжмовні контакти Ковтюк відносить до перманентних та маргінальних, які в різні історичні періоди розвивалися з неоднаковою інтенсивністю. Автор детально описує найдавніші слов'яно-угорські контакти. В ужанському регіоні українці та угорці століттями перебувають у тісних економічних та культурних зв'язках, що, безумовно, не могло не позначитися і на лексичному складі української та угорської мов. Читач має можливість ознайомитися з розташуванням, першою зафіксованою назвою, кількістю та складом населення кожного із населених пунктів, де науковець проводив діалектологічну розвідку, описав мову навчання у школах вісімнадцяти сіл, а саме: Великі Геєвці < уг. Nagygejőc, Галоч < уг. Gálocs, Деревці < уг. Bátfa, Комарівці < уг. Palágykomoróc, Концово < уг. Palágykomoróc, Малі Геєвці < уг. Kisgejőc, Минай < уг. Minaj, Павлово < уг. Palló, Прикордонне < уг. Botfalva, Ратівці < уг. Kis- és Nagyrát, Розівка < уг. Ketergény, Солонці < уг. Kisszelmenc, Струмківка < уг. Szürte, Тарнівці < уг. Tarnóc, Холмок < уг. Homok, Цеглівка < уг. Kistéglás, Часлівці < уг. Császlóc, Шішловці < уг. Sislóc. Історичною правдою є те, що при радянській владі спостерігається швидкий розвиток у сфері медицини, освіти, культури, а це і сприяло закріпленню лексичних східнослов'янізмів, які до того мешканцям не були відомими. Тут же подано особливості фонетичної транскрипції, яку використано в роботі.

Уже в XIX столітті було помічено, що деякі угорські слова співзвучні з відповідними слов'янськими. Тож дослідники спробували пояснити це лінгвістичне явище. Тут знаходимо аналіз роботи Франца Міклошича *Die slavischen Elemente im Magyarischen* (1871), яка, на думку Іштвана Ковтюка, є першою науковою працею, що відстоює концепцію слов'янського впливу на угорську мову. Звідси отримуємо детальний аналіз досліджень угорських славістів. Іштван Ковтюк на перший план висуває новаторську діяльність Оскара Ашбота – дослідження періоду і місця слов'янських запозичень, а також Яноша Меліха щодо нових принципів студіювання слов'янсько-угорських мовних зв'язків.

Учений докладно аналізує перший том двотомної праці Іштвана Кнєжи «Слов'янські запозичення угорської мови», акцентуючи на її важливому значенні в подальших дослідженнях, і в той же час вказує на деякі її недоліки. Автор відзначає значну роль Лайоша Кіша і Ласла Гальді в науковій розвідці слов'янських запозичень на рівні говорів. Стосовно досліджень угорсько-українських лінгвістичних зв'язків автор згадує діяльність науковців Ужгородського державного університету, зокрема праці Петра Лизанця, Олександра Рота, Йосипа Дзендзелівського, Василя Ороса та Кирила Галаса.

Іштван Ковтюк підкреслює, що східнослов'янський вплив на угорську мову є одним з найменш досліджених аспектів славістики. Не досліджувалися також українізми закарпатських угорських говорів, хоча вже в першій половині XIX століття на взаємний вплив угорської та української мов звернув увагу Янош Фогараші. Саме з метою заповнення цих білих плям Іштван Ковтюк обрав для своєї дисертації тему україномовного впливу на угорські діалекти місцевості Унг. Для кваліфікації цих лексем як українізмів науковець залучив дані географії, семантики та фонетичного складу досліджуваних слів, а також взяв до уваги їх наявність в інших закарпатських угорських говорах, відсутність в інших слов'янських мовах та/або сусідніх з ними угорських говорах, семантичну ідентичність слів в ужанських угорських та українських говірках; на його думку, важливою обставиною є той факт, коли звукова форма слова може бути пояснена лише з позиції української мови. У кожній словниковій статті автор позначає критерії, що вказують на українське походження лексеми.

Перший розділ присвячений опису фонетичної системи, морфологічної будови та синтаксичної структури ужанської угорської говірки. Більшість із цих особливостей притаманні аналізованій говірці і сьогодні.

У другому розділі представлено історію дослідження слов'янізмів, у тому числі й українізмів угорської мови. Автор констатує, що східнослов'яно-угорські міжмовні контакти розпочалися в IX столітті. Однак слід зауважити, що, згідно з найновішими дослідженнями, ці контакти розпочалися значно раніше, ще в середині VII століття.

У третьому розділі подано класифікацію українізмів ужанської угорської говірки за темами. Автор дослідив 247 таких лексем, однак наголошує, що кількість українських запозичень фактично значно більша, зазначаючи, що неопрацьованими залишились щонайменше 300 слов'янських елементів, які вимагають подальших досліджень, щоб з'ясувати, чи була в кожному випадку саме українська мовою-посередником.

З-поміж досліджених українізмів 78 слів зафіксовані і в етимологічному словнику Іштвана Кнєжі. Попри це, Іштван Ковтюк вважав необхідним ввести ці лексеми до реєстру тлумачно-етимологічного словника, оскільки без них шар українських запозичень в ужанських угорських говірках був би неповним. У роботі І. Кнєжі є 33 слова, яких він вважає словакізмами, а етимологія

семи лексем невідома. Ковтюк Іштван зазначає, що вони потрапили в ужанську говірку однозначно з української мови. У дисертації наведені 142 слова-українізми, що зафіксовані вперше.

Українські запозичення автор розподілив на 21 тематичну групу, зазначивши, що внаслідок полісемії одне слово може належати до кількох із них. Тематична класифікація досліджених лексем свідчить про те, що вплив української мови простежується у всіх сферах побутового життя. Найбільше слів належить до тематичної групи «людина та її характеристика, зовнішні та внутрішні властивості, дії», однак зафіксовано численні приклади із тем «кухня, кулінарія, харчування» та «назви господарських знарядь, прибудов і приміщень».

Дослідження лексико-граматичних особливостей українізмів свідчить, що частина їх має одне значення (121 слово). Явище полісемії зустрічається доволі часто: зафіксовано слова, які мають два, три, чотири, п'ять значень, одне слово має шість, а слово *paszkuda* – аж вісім значень: 1) 'негідник'; 2) 'непорядна жінка'; 3) 'людина, яка втручається в чужі справи'; 4) 'одуд (Upupa epops)'; 5) 'зоб'; 6) 'нікчемний, потворний'; 7) 'нескромний, який втручається в чужі справи'; 8) 'мерзотний, бридкий'.

За мотивацією запозичень нового лексичного значення і характеру семантики, який з нього випливає, українізми ужанської угорської говірки розподіляють на три групи: 1) слова, які називають нові, до того невідомі поняття; 2) слова, які виступають як лексичні дублети угорських слів; 3) слова суб'єктивної оцінки, які мають в угорській мові ряд синонімів. У першій групі найбільше слів, наприклад, *brindza* 'juhtúró' < укр. бринза, 'kozák' < укр. козак, *pesztunka* 'dada' < укр. пестунка, *topolya* 'nyárfa' < укр. тополя і т.д.

Українізми брали участь у творенні нових слів. Наприклад, *haluska* 'tészta' (< укр. галушки), яке має безліч похідних слів: *haluskás* 'той, хто любить галушки', *haluskalé, haluskaleves* 'суп з галушками', *haluskatíszta* 'тісто для галушок', *felverthaluska* 'рвані галушки на яйцях', *gyurothaluska* 'різані галушки', *lekvároshaluska* 'галушки з повидлом', *káposztáshaluska* 'галушки з капустою', *mákoshaluska* 'галушки з маком', *krumplihaluska* 'рвані галушки з тертої картоплі', *tejbehaluska* 'молочний суп з галушками', *papírhaluska* 'паперові галушки' (їх обіцяють дітям, які мають погані оцінки в школі). Від деяких східнослов'янізмів утворені деривати, наприклад, від дієслова *brizgál* укр. 'бризкати', рос. 'брызгать' утворено такі похідні: *bebrizgál, összebrizgál* 'забризкати', *szíjjelbrizgál* 'розбризкати', *brizga, brizgás, brizgálás* 'розбризкування'.

Українізми ввійшли і до фразеологічної системи досліджуваних говірок. Для прикладу: *hett veled* (пор. укр. *геть з тобою*); *olyan rizsi, hogy szinte világit* (пор. укр. *такий рижий, що аж світиться*); *sós, mint a ropa* (пор. укр. *солений, як рона*). Зафіксовані у досліджуваних говірках фразеологізми автор поділяє на дві групи: 1) усі компоненти фразеологічної одиниці запозичені з української, наприклад, *nekrics nevolaj* (пор. укр. *не крич, не волай*), *ruszka vira tverda vira* (пор. укр. *руська віра – тверда віра*), *jaki jeden, taki druhi* (пор. укр. *який єден, такий другий*). До другої групи науковець відніс фразеологізми, до складу яких входять і гунгаризми: *pijte kicsi pálinku, repeszite béles* 'igyon egy kis pálinkát, vegyen bélest' (пор. укр. *пийте трохи горілки, беріть листкове тістечко*), *pojte, Szarka, jiszti hurka* 'jöjjön Szarka, hurkát enni' (пор. укр. *ідіть, Сарко, їсти ліверну ковбасу*).

Українські запозичення є і в різних формах вітань, побажань, наприклад, *Dobre ráno* 'Jó reggelt' (пор. укр. *Добрий ранок*); *Dobri vecser* 'Jó estét' (пор. рос. *Добрый вечер*, укр. діал. *Добрі вечер); Krisztosz voszkresz!* 'Krisztus feltámadt', (пор. укр. *Христос воскрес*); *Dáj bozse szerencse* 'Adj, Istenem, szerencsét' (пор. укр. *Дай, Боже, щастя*). Українізми ввійшли і до ономастичної системи – антропонімів, зоонімів та топонімів. На думку І. Ковтюка, ці запозичення є важливими елементами лексики угорської мови, а також допомагають у вивченні історії, історичної географії та етнології краю. Серед мешканців регіону є такі, які вважають себе угорцями, українською мовою не володіють, проте мають українські прізвища, наприклад, *Horbács < Горбач; Holovácska < Головачко; Kacsur < Качур; Kótyuk < Ковтюк; Lelekács < Лелекач; Lizák < Лизак*. Поширені і клички тварин: *Riska < Рижка*; *Misu < Мішу*; *Bodri* < від рос. *бодрый*, а також назви топонімів: *Osztró < острів*, *Beréznek < березник*, *Horka < горка*. Беручи до уваги фонетичну структуру угорського топоніма *Osztró*, більш імовірним є запозичення його з російського *остров*.

Найбільш інтенсивно східнослов'янський вплив на лексику ужанської угорської говірки виявлявся в радянські часи. Запозичення цього періоду учений відносить до таких тематичних груп: 1) лексика, пов'язана з установами радянської влади: *vikonkom < виконком*, *finvigyil < фінвідділ;* 2) лексика, пов'язана з промисловістю та сільським господарством: *holova* < укр. *голова колхозу чи совхозу*, рос. *голова колхоза или совхоза*; *zmina < зміна;* 3) лексика, пов'язана з діловодством: *zájáva < заява*; *zavidujucsi < рос. заведующий*; 4) побутова лексика: *hrecska* < укр. та рос. *гречка visivánka < вишиванка;* 5) лексика, пов'язана з торгівлею: *csájna < чайна*; *molocsárnya < молочарня*; 6) лексика, пов'язана зі школою та освітою: *csodennik < щоденник*; *gyitszád < дитсад*.

Українські та російські абревіатури коротші від угорських відповідників, тому їх використовувати було зручніше, наприклад, *szilpóu* < укр. сільпо (пор. уг. 'községi fogyasztási szövetkezet'), *finvigyil* < укр. *фінвідділ* (пор. уг. 'pénzügyi hivatal').

У четвертому розділі дисертації ідеться про питання фонетичної та морфологічної адаптації українізмів. У процесі адаптації голосних наявні як короткі, так і довгі голосні, а також дифтонги: *o*

(~ó) ~a ~ ó² (*mòrkó² < морква)*, а більшість м'яких приголосних стверділи: *ráska < ряска*, *kupec < купець*, *paszkudnyica < паскудниця*.

Щодо приналежності запозичених лексем до певних частин мови, то виявлено, що найбільшу кількість запозичень складають іменники (172 слова), які, адаптувавшись, підлаштувавшись до морфологічної системи мови-реципієнта, втратили категорію роду. Іменники категорії pluralia tantum закріпилися у формі однини: *piroha* < укр., рос. *пироги.* Іменник *gyidu < діду* засвоївся у формі кличного відмінка. Деякі дієслова наказового способу вживаються в ролі вигуків: *csekaj* < чекай, *probujte* < пробуйте, *kostujte* < коштуйте. Зафіксовано 31 дієслово, які адаптувалися до морфологічної системи мови-реципієнта, позбувшись слов'янських суфіксів та флексій. Здебільшого засвоєні дієслова набули притаманний угорській мові суфікс *-l: brinkál* < укр. *бринькати*, *brizgál* < рос. *брызгать*, *cserpál* < *черпати*, *drimál* < *дрімати*.

Деякі українізми закріпилися в угорських говірках як вигуки: *bisztra* < рос. *быстро*, *bozse* < укр. *боже*, *nedajbozse* < укр. *не дай боже* 'ne adj isten'; а також як прислівники: *nyigdasoha < н'ігдашога*, *hett* < укр. *геть*; як частки: *dobri < добре*.

У додатках до дисертації вміщено тлумачно-етимологічний словник 247 слів, які, на думку автора, є українізмами ужанської угорської говірки або ж ввійшли до неї через посередництво українських говорів. Серед них 142 лексеми зафіксовано вперше, а 105 вже раніше виявлені Іштваном Кнєжою, Емілом Балецьким та Петром Лизанцем.

Загалом, можемо стверджувати, що дисертація Іштвана Ковтюка написана на високому науковому рівні. Він виконав глибокий аналіз українізмів ужанської угорської говірки. Результати цього дослідження стануть у пригоді мовознавцям, історикам та етнографам.

Упродовж кількох років Іштван Ковтюк брав участь у збиранні матеріалу для «Загальнокарпатського діалектологічного атласу» (1989-2003), а також до словника закарпатських угорських говорів (словникові статті представлені в журналі Acta Hungarica). Неабиякого значення набули науково-популярні статті вченого з культури угорської мови, а також переклади художніх творів з української, російської, удмуртської і татарської мов угорською, уміщені на сторінках місцевих газет і журналів. У 1982 році побачила світ книга Magyar helyesírási tanácsadó («Порадник з угорського правопису») (Ужгород, – 280 с.). Статті, що стосуються проблем культури угорської мови, а також особливостей закарпатських угорських говорів, зібрано у виданні під назвою Anyanyelvünk peremén («На витоках рідної мови») (Ужгород–Будапешт, 1995).

Окрім наукової діяльності, Іштван Ковтюк наполегливо працював і в освітній царині, зокрема, із 1971 року створив 16 підручників з угорської мови для загальноосвітніх шкіл Закарпаття (деякі кілька разів перевидавалися), затверджених Міністерством освіти і науки СРСР, пізніше України для 4–11 класів. Таким чином, кілька поколінь угорськомовних школярів Закарпаття вивчали рідну мову саме за підручниками, укладеними Іштваном Ковтюком. У 2005 році разом із групою фахівців учений уклав програму з угорської мови, угорської та зарубіжної літератур для загальноосвітніх шкіл з угорською мовою навчання. Для студентів вищих навчальних закладів були корисними методичні вказівки науковця для вивчення історії та синтаксису угорської літературної мови, а також збірник вправ і завдань з граматики угорської мови тощо.

У 2000 році Іштвана Ковтюка запросили на кафедру української та русинської філології Ніредьгазької вищої школи головним співробітником при укладанні шеститомної бази даних українсько-угорського словника (Ніредьгаза, 2000-2003) та двотомного угорсько-українського словника (Ніредьгаза, 2005-2006), головним редактором якого є Іштван Удварі. Окрім цього, Іштван Ковтюк є головним редактором угорсько-українського (Ужгород–Берегово, 2006) та українсько-угорського (Ужгород–Берегово, 2008, друге видання – 2015) словничків.

Отже, можемо стверджувати, що Іштван Ковтюк своє життя присвятив служінню угорській мові, однак не можна недооцінювати заслуги науковця у галузі слов'янського мовознавства, у тому числі в україністиці. Адже він першим виконав всебічне дослідження впливу східнослов'янських мов (російської та української) на лексику закарпатських угорських ужанських говірок, проаналізувавши їх фонетичну та морфологічну адаптацію в мові-реципієнті, подавши тематичну класифікацію, уклавши тлумачно-етимологічний словник майже трьохсот українізмів та русизмів в угорській говірці Ужанщини.

Інтенсивна різнобічна діяльність подвижника науки не залишилася непоміченою. Зокрема, у 1963 році Інститут мовознавства Угорської академії наук нагородив Іштвана Ковтюка премією Балінта Чюрі за значний внесок у вивчення угорських говорів Закарпаття. За здобутки у сфері художнього перекладу в 1997 році Спілка письменників України відзначила його премією імені Федора Потушняка. У 2004 році Міністерством освіти і науки України Іштван Ковтюк як педагог і організатор освіти нагороджений знаком «Відмінник освіти України». За результативну діяльність у науковій, перекладацькій, освітницькій галузях Академія наук Угорщини нагородила Іштвана Ковтюка премією імені Яноша Араня.

Іштван Ковтюк за час своєї діяльності пройшов багато сходинок професійного зростання – науковця, педагога, культурного та громадського діяча. Побажаймо йому на цьому шляху і надалі не збавляти темпу, не втрачати творчого азарту, при доброму здоров'ї творити корисні справи на благо рідного краю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барань Єлизавета: Відданий рідній мові (до 80-річчя від дня народження мовознавця Іштвана Ковтюка). *Studia Slavica Hung.* 60: 479–482.
2. Bárányné Komári Erzsébet 2009: Kótyuk István Az ungi magyar nyelvjárás ukrán jövevényszavai — Украинские заимствования в ужанском венгерском говоре. Szerkesztette és az előszót írta Zoltán András. (= Studia Ukrainica et Rusinica Nyíregyháziensia 22.) Kiadja a Nyíregyházi Főiskola Ukrán és Ruszin Tanszéke. Nyíregyháza, 2007. 340 p. *Magyar Nyelvőr* 133 (2009) 95–101.
3. Beregszászi Anikó – Hires-László Kornélia (szerk.) 2014: *Meszelt falakon túl. Születésnapi köszöntő kötet Kótyuk István tiszteletére.* II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológiai Tanszék, Magyar Tanszéki csoport, Hodinka Antal Intézet, Beregszász.
4. Gazdag Vilmos 2009: Jelentés az ukrán–magyar nyelvhatárról. Ištvan Kovtûk, Ukrainskie zaimstvovaniâ v užanskom vengerskom govore. Pod redakciej i s predisloviem A. Zoltana. – Kótyuk István, Az ungi magyar nyelvjárás ukrán jövevényszavai. Szerkesztette és az előszót írta Zoltán András. Nyíregyháza: Nyíregyházi Főiskola Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszéke, 2007. [= Studia Ukrainica et Rusinica Nyíregyháziensia 22] 340 p. Kisebbségkutatás. Minorities Studies And Reviews 18. évfolyam, 2009. évi 3. szám 476–481.
5. Kótyuk István 2007: Az ungi magyar nyelvjárás ukrán jövevényszavai — Украинские заимствования в ужанском венгерском говоре. Szerkesztette és az előszót írta Zoltán András. (= Studia Ukrainica et Rusinica Nyíregyháziensia 22.) Kiadja a Nyíregyházi Főiskola Ukrán és Ruszin Tanszéke. Nyíregyháza.
6. P. Lakatos Ilona 2010: Иштван Ковтюк, Украинские заимствования в ужанском венгерском говоре. Под редакцией и с предисловием А. Золтана. Ньиредьхаза, 2007. — Kótyuk István, Az ungi magyar nyelvjárás ukrán jövevényszavai. Szerkesztette és az előszót írta Zoltán András. Nyíregyháza: Nyíregyházi Főiskola Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszéke, 2007. *Magyar Nyelv* 106 (2010) 227–233.

Публікації Іштвана Ковтюка, у яких порушено проблеми угорської діалектології та українсько-угорських міжмовних контактів

1. Ковтюк Иштван 1965: Славянские взаимствования в бытовой лексике венгерского говора Ужгородского района. – Тезисы докладов и сообщения к XIX научной конференции профессорско-преподавательского состава УжГУ, Ужгород. 73–77.
2. Ковтюк Иштван 1969: Славянизмы в венгерском говоре села Ратовцы Ужгородского района. – Всесоюзная конференция по финно-угроведению. Тезисы докладов и сообщения, Йошкар-Ола. 40–42.
3. Ковтюк Иштван 1970: Спряжение глагола в венгерских говорах низовья реки Уж. – Славянско-венгерские межъязыковые и литературные связи. Научно-тематический сборник. Ужгородский госуниверситет. 89–98.
4. Ковтюк Иштван 1972: Украинизмы в венгерском говоре низовья реки Уж Закарпатской области (лексика, связанная с названиями физических и психических особенностей человека). – Вопросы финно-угроведения. Языкознание. Саранск. 92–97.
5. Kótyuk István 1972: Stílusfestő ukrán jövevényszavak az Uzs-menti magyar tájnyelvben. – A magyar nyelvészek II. Nemzetközi Kongresszusa (Előadás-vázlatok). Szeged. 30–31.
6. Ковтюк Иштван 1977: Диалектные лексические словакизмы в ужанском венгерским говоре Закарпатья. – Тезисы докладов Всесоюзной научной конференции финно-угроведов. Ужгород. 34–35.
7. Ковтюк Иштван (соавтор И. Пердук) 1977: Неассимилированные украинизмы в ужанском венгерском говоре Закарпатья. – Тезисы докладов Всесоюзной научной конференции финно-угроведов. Ужгород. 92–93.
8. Ковтюк Иштван 1978: Лексические украинизмы в «Словаре венгерских говоров Закарпатья». – Тезисы докладов республиканской конференции по украинскому языку. Ужгород. 180–181.
9. Ковтюк Иштван 1979: Собственно инфинитивные предложения в ужанском венгерском говоре Закарпатской области УССР. – Тезисы 16-ой Всесоюзной конференции финно-угроведов. Сыктывкар. 44.
10. Kótyuk István 1979: Az ungi nyelvjárás névszótő-rendszere. – Magyar Nyelvjárások. XXII. Debrecen. 27–37.
11. Ковтюк Иштван 1982: Лексические украинизмы, связанные с названиями и выращиванием растений в ужанском венгерском говоре Закарпатья. – Словарный состав украинского языка в его связях с соседними славянскими и неславянськими языками (Тезисы докладов). Ужгород. 130–131.
12. Ковтюк Иштван 1984: Лексические латинизмы как дубляжи традиционных венгерских слов в венгерских говорах Закарпатья. – Совещания по диалектологии и истории языка (современная лингвистическая география и проблемы взаимодействия языковых уровней в процессе истории языка (Тезисы докладов). Ужгород. 163–164.
13. Ковтюк Иштван 1987: Ö-кание в ужанском венгерском говоре. – XVII Всесоюзная венгерская конференция финно-угроведов. Языкознание (Тезисы докладов). Устинов. 34–38.
14. Kótyuk István 1993: Az ö-zés estei az ungi nyelvjárásban. – Régi és új peregrináció. Magyarok külföldön, külföldiek Magyarországon / A III. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszuson – Szeged, 1991. augusztus 12–16.-án elhangzott előadások, III. k./. Budapest–Szeged. 1339-1342.

15. Kótyuk István 1993: Népi növényismeret és növénytani szókincs Ráton. – Az Ungvári Hungarológiai Intézet tudományos gyűjteménye. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest. 75–93.
16. Kótyuk István 2001: A lakóház és a porta a századközi Ráton. Acta Beregsasiensis. 119–126.
17. Kótyuk István 2004: Az ige ragozásrendszere az ungi nyelvjárásban. – Tanulmányok a kárpátaljai magyar nyelvhasználatról. Beregszászi Anikó és Csernicskó István (szerk.). PoliPrint–Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola, Ungvár. 11–19.

Ielyzaveta Baran'

Istvan Kotyuk as dialectologist

Summary. The article presents Istvan Kotyuk' achievements in the field of investigation the Ukrainian-Hungarian interlingual contacts. It is emphasized that commitment to the science and conscientious service to his native language – that is the main vocation of the scientist, an extraordinary specialist.

Key words: Istvan Kotyuk, Ukrainian and Hungarian dialectology, Ukrainian-Hungarian interlingual contacts.

Одержано 12.05.2016 р.